

De gamla indelta soldaterna hade det sämre än vi. De inte för fett i sina små soldattorp i forna tider. Den enda rikedom i de flesta av dessa torp var en stor barnskara. Dock hade soldaterna och deras familjer det drägligt i jämförelse med statare och backstugesittare. Där rådde en fattigdom, som vi inte kan göra oss en föreställning om i nutidens välfärds-Sverige.

Soldaterna i Sörmland gjorde sina möten i Malmköping. Rustade med matsäck och rikligt med brännvin tågade de i väg och sjöng till Bellmansmelodien Venus Minerva (mera känd i våra dagar med texten "Ja, må han leva...") följande om varm försvarsvilja talande soldatmarsch:

Amen på psalmen,
nu tågar vi till Malmen,
där kanske vi får oss en sup eller två
A får vi inte dä,
så följer vi inte mä,
då stannar vi hemma med blanka gevär.

Beväringarna samlades sockenvis och tågade med de indelta soldaterna i täten. De hade sockenöknamn. En Sköldingehök var i regel sams med en Lerbogök. Men Vingåkersvarg skulle ha stryk. Hade han inte gjort något sattyg, tänkte han nog ställa till det. Beväringarna från Vingåker var nog lite sturska och ansåg sig lite förmer än pojkarna från de mindre socknarna. Och det kunde givetvis Österåkers korpar, Floda ävsingar, Vadsbro kottar, Vrena killingar, Stora Malms grisar, Sköldinge hökar, Husby-Oppunda getter, Julita rävar, Lerbo gökar, Blacksta grevar och Bettna löss (samtliga från Oppunda härad) inte tåla. Så blev det också, det hörde till "ordningen", blodiga bataljer vid marschen till Malmen, och det var förstås till stor del brännvinets fel, ty det flödade rikligen i alla socknar.

Några särskilt tappra fosterlandsförsvare var inte Vingåkers-vargarna. Där om vittnar följande soldatvisa, som jag upptecknat från Vingåker:

Långt från mitt hem och från hembygdens
stränder
vandrar jag nu över Malmheden fram.
Jag äter mitt bröd uti främmande länder,
nöjd med den lott, som försyner mig gav.

Det var inte måttliga "påfrestningar" de unga beväringarna från Vingåker fick utstå i Malmköping för 70-80 år sedan. De fick ju vara borta i "främmande land" fjärran från mamma och pappa i c:a tre veckor!

Nu är det ju-lar, för hej och hopp, för
mor har nyss slutat baka.
A far han hugger en granetopp
å sätter kärvar på taka.
I kväll ska tändas de fyra juleljus,
då dricker spelman ur farfars stora krus,
å hela natta det vakas.

Julpolska, sjungen av soldaten Johan Alfred Lantz (1863-1919), Adolfsbergs soldattorp, Sköldinge socken.

Fru Gerda Zetterlund, Katrineholm, sjunger faderns julpolska för upptecknaren Gustaf Wetter.

Soldaten Johan Alfred Lantz (1863-1919) från Adolfsbergs soldattorp under Lind i Sköldinge socken var en glad och lustig fyr. Han kunde sjunga och hade en ovanlig förmåga att kunna roa folk och sprida glädje omkring sig. Därför var han också väl sedd på alla kalas och tillställningar av olika slag. Så var det också något annat ovanligt med Lantz: Han var alltid nykter, fast det kanske ibland inte såg så ut.

Lantzens soldattorp var det trångt om utrymmet men alltid trivsamt, pyntat och fint. God och glad stämning rådde alltid i stugan. Särskilt var detta givetvis förhållandet vid juletid. Dagen före julaftonen, när allt började bli julfint, var Lantzen särskilt munter. Då slog han ihop händerna av glädje, när han såg hur rart det såg ut i den lilla stugan, och sjöng med särskild bravur denna julpolska:

Nu är det jula, för hej och hopp,
för mor har nyss slutat baka.
A far han hugger en granetopp
å sätter kärvar på taka.
I kväll ska tändas de fyra juleljus,
då dricker spelman ur farfars stora krus,
å hela natta det vakas.

Denna polska sjöngs endast vid detta tillfälle. Melodien har jag upptecknat efter 78-åriga fru Gerda Zetterlund, Götgatan 9, Katrineholm, dotter till Johan Lantz. Fru Gerda har liksom sin far sjungit i hela sitt liv. Om hon händelsevis inte sjöng under sitt arbete i hemmet, trodde hennes nu avlidne make, att hon var arg.

Lyckliga de människor, som kan och vill sjunga! Gubben Lantz hörde till den kategorin. Det gör förvisso också hans dotter Gerda.

Gustaf Wetter

FOLKET • Torsdag den 22 december 1966

Lantzens julpolska — soldatglädje